

Diýlene üns ber diýene däl

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Diýlene üns ber diýene däl DIÝLENE ÜNS BER, DIÝENE DÄL

Hekaýatlaryň birinde şeýle waka gürrüň berilýär:

Öteçileriň biri arygyň ýakasyny syryp barýan ekeni. Birdenkä onuň gözi güzeriň başynda üsti ýükli düýesini suwa ýakyp duran çarwa araba kaklyşypdyr. »Haw, il agasy, ýol bolsun! Düýäň ýüki ýetik oguşya. Ýogsa-da, her ýana agram berip duran bu horjundyr çuwallaryň içinde näme bar?» diýip, bilesigeliji öteççi gyzyklanypdyr. »Ine, bu tarapdaky çuwallarda öz goşlarym, iýjek-içjek azyk önümlerim, ýanyma götermäge oňaly keçe-körpeçäm, ýorgan düşegim, birlaý egin-eşigim bar. Beýleki tarapyndaky çuwalda bolsa, ýüküň bir ýana agmazlygy üçin toprak-çäge bar» diýip, çarwa arap düşündiripdir. Öteççi bu jogaba kürtdürip durupdyr-da: »Beýtmek, düýä artykmaç yük urmak bolmazmy? Bir tarapynda gum götereniňden, goşlaryňy des-deň ikä bölüp, her gapdalynda bir bölegini ýerleşdirseň, düýäniň yüküni ýeňletseň, göwnejaý dälmi näme? Hem düýä dynç bolar, hem özüň artykmaç aladadan dynarsyň» diýip, öz pikirini mälim edipdir.

Çarwa arap birsellem oýurganyp, öteççiniň aýdanlaryny göz oňüne getiripdir. Soňam: »Biçeme däl. Seniň aýdanyň jany bar» diýip, düýesiniň üstündäki yükleri aşak indirip, çägeli çuwalyny boşatmaga durupdyr. Birdenem sakga säginip: »Sen ýigit, bir obanyb arçyn-kethudasy ýa-da dili dogaly keramatly pirleriň biri-hä dälsiň-dä? diýip, öteççä soragly bakypdyr. »Ýok, men olam däl, bulam däl. Men bir ýönekeý adam» diýip, öteççi düşündiripdir. Päheý-de welin, haý, ýüzi gara diýsänim, onda men näme üçin seniň diýenleriňi etmeli. Men ýönekeý adamlaryň pikiri gyzyklandyрмаýar. Özüň hiç kimem däl welin, ýene-de maňa eýtseň-beýtseň diýip, maslahat beren bolýarsyň. Bar, ötägit, öz işiň bilen bol» diýip, çarwa arap çuwallaryny gaýtadan çägä dolduryp, edil öňküsi ýaly düýesiniň üstüne ýüklemäge başlapdyr.

■ Birinji sapak

Pespäl bol!

Temegiňi Göge dikere müň dürli sebäp tapylsa-da, öwünere, buýsanara bahana gyt dälem bolsa, bol-bol nygmatlaryň içinde ýüzyänem bolsaň, eşret deňzine çümýänem bolsaň, seriňi dury pikirden, aýagyňy ýerden üzme!

Göwnüň badyhowa gopmasyn! »Maksatlaryň beýik bolsa-da, päliň Ýeri göterýän sary öküziň toýnagyndan ýokary galmasyn!» diýen söz bar.

Pespällik biribaryň eçilen iň uly nygmatlarynyň biridir. Adam özüni pespäl alyp bardygyça, Biribar onuň at-abraýyny, dereje-mertebesini şonça-da beýgelder.

Süleýman pygamberiň esgerleri pespälligiň önünde daýanmadymy? Hüthütüň üstünden baran kowumy Süleýmanyň pespälliliginiň hatyrasyna dogry ýola düşmedilermi? Zeminiň ileri-gaýrasy, ýakyny-gyrasy, ýer ýüzüniň hökümdarlyk jylawy elinde bolsa-da, Süleýman pygamberiň hem özüni pespäl alyp barşyna üns ber. Ol siňe seretmeseň göze ilmeýän garynjanyň sözlerine ýylgyryp bakýar. Onuň aýdan sözlerinden özüne gerekli manyny çykarýar. Hernäçe hökümi zor bolsa-da, özüniň bilmeýän zatlarynyň bardygyny boýun alýar. Hüthütiň alys ülkeden getiren habaryna ynanýar. Şoňa görä hereket edýär we beýik maksatlaryny hasyl edýär.

■ Ikinji sapak

Ýönekeý, sada bolubersin, dogry-hak zady aýtsa, jaý maslahaty ýañzytsa, şol hakykat onuň mertebesini has-da beýgelder. Ony il gözüne eziz görkezer.

Hernäçe güýçli, beýik adam bolubersin, galat gürllese, ýalan sözlese, galp hereket etse, şol galplyk ony ryswa eder. Beýle adam ahyry il içinde har-zelil bolar. Şonuň üçin saňa dogry söz diýilse, ýagşy zat maslahat berilse, peýdalanmagy başar. Kimiň diýýändigine seretme, näme diýýändigine seret. Aýdyjy kim bolsa bolubersin, aýdylan söze üns ber. Düri deňiz düýbünden çykaran guwwasyň ýaramazdygy üçin dürüň gymmaty egsilýän däldir.

Her eşiden sözleriňi, hikmetdir-paýhaslaryny aýdan adamlaryň kimdigine görä, saýlap-saýlap kabul edýän bolsalar, halaýan adamsyny kabul edip, sulhy almaýanlaryna seňrik ýygryýan bolsalar, bu-da bir ýoldan azaşmagyň bir görnüşidir. Aýdýany sulhuň almasa-da, ony halamasaň-da, aýdýan dogry sözünü, jaý maslahatyny äsgermezlik etmek ýalňyşlykdyr. Kimdigine garamazdan, dogry sözlerden özüňe geregiňi alsaň, hak zatlara uýsaň, ynansaň we eýerseň, ine, beýikleriň häsiýeti şeýle bolmalydyr. Ynsanlaryň serweri hezreti Pygamberimizden nusga alyň. Ol Bedr söweşi gününde musulman esgerlerini söweş üçin amatly gören ýerinde ýerleşdirdi. Şol wagt Habab ibn al-Munzyr pygamberimizden sorady: »Eý, Allanyň resuly, bu ýer Allatagala tarapyn saňa wahy edilen ýermi? Ýa-da bu söweş hakda öz pikirimizi, garaýşymyzy hem aýdyp bilýärismi? Uruş hem bir geňeşmi?«. Pygamberimiz: »Bu bir söweşdir we her bir jaý maslahata, geňeşe orun bardyr« diýeninde, Habab: »Eý Allanyň resuly, bu ýeri söweşmek üçin juda bir oňaýly ýer däl. Ýüzemiz duşman sary bolanda, Bedriň guýulary biziň arka tarapymyzda galsyn. Biz bu guýulardan ýeňillik bilen suw içip bileris, emma duşman goşuny guýulardan ganmakdan mahrum bolar« diýipdir. Bu pikir Pygamber aleyhissalama makul görnüpdir. Musulman esgerlerini Hababyň diýşi ýaly ýerleşdiripdir we ýeňiş gazanypdyr. Ine, Alla tarapyn wahy bilen goldanýan, Isra gijesinde Asmanlary seýr eden, ýedinji gat Asmana □ Magraja çykan Pygamberimiz hem bir kişiniň jaý maslahatyny unamakdan ýüz öwürmändir. Dogry zady alyp göteripdir. Şeýtmek bilen Pygamberimiz kiçelmändir ahyry. Gaýta, beýik ýeňiş bilen onuň mertebesi hem has beýgeldi.

Edhem ŞARKAWY.

Arap dilinden terjime eden: Rahmet GYLYJOW. Edebi makalalar